

Netvor z jiného světa

Lidé vstupují dovnitř, pod rozlehlou kopuli a v očekávání příchodu přednášejícího hledí v hluboké úctě na mechanické monstrum, stojící ve středu místnosti ... na zázrak z Jeny ... a žasnou. Vystaveno zrakům návštěvníků vzbuzuje planetárium respekt jako netvor z jiného světa, jemuž jacísi pozemšťané přišli vzdát úctu. Po několika minutách údivu vyvolaného projektorem přichází Herr Professor a vystupuje na pódium.

Během následující hodiny budou pozemšťané svědky kosmického souboje mezi přednášejícím a nestvůrou z prostředka místnosti, přičemž oba se budou neustále překonávat v počtu astronomických fakt a rozmanitých pohybů, jež lze během jediné hodiny nacpat do programu. Projektor se divoce kroutí sem a tam a v úžasných vývrtkách se snaží pozemšťany upoutat svými napodobeninami denního a ročního pohybu, změny výšky pólu a precesí. Měsíc střelhitě proběhne svými fázemi. Slunce na poledníku šplhá nahoru a zase klouže dolů. Pozemšťané se přenášejí na polární kruh, aby spatřili půlnoční Slunce. Pak zase sestupují na rovník, kde se jim zjeví pověstný Jižní kříž a obě Magellanova oblaka. Z přednášejícího přitom neustále tryskají v encyklopedické podobě fakta a nejrůznější čísla -- o Měsíci, Slunci, Jupiteru, o nejbližších hvězdách.

Když se opět některé hvězdy stanou obtočnovými, ukazuje přednášející Velkou a Malou medvědici. Světelná šipka jak zmatená noční můra rychle přeskakuje z hvězdy na hvězdu, aby nakonec jakýmsi spirálovitým pohybem zmizela kdesi dole. Po přihlížejících se chce, aby jedním okem hleděli na vycházející Měsíc a druhým na zapadající Slunce!

Všechno to kroužení nebes a přívál astronomických fakt bývá čas od času přerušeno oslnivě světlými diapozitivy, jednou správně promítnutými, podruhé s obrázkem postaveným na hlavu. Tytéž snímky se používají každý měsíc, někdy je však změněno pořadí, čímž se do představení vnáší "dramatický prvek". Stálý sortiment obrázků zahrnuje fáze Měsíce, roční doby, poměrné velikosti planet, diagram s pěkně vyvedeným nautickým trojúhelníkem (přednášející tu vždy stráví patnáct minut, aby důkladně vysvětlil, o čem jde), a konečně -- tradiční obrázek měsíčního úplňku.

Pak -- najednou -- hvězdy s cvaknutím zmizí a kopuli zalije jasně bílé světlo. Zatímco lidé přisleple mžourají, pan profesor říká: Děkuji vám. Návštěvníci se mírně protahují a uznale pokývují hlavami. Z publika je slyšet křupání krční páteře, jak se každý narovná. Když už všichni sedí rovně jako svíčky na vrzajících židlích, přišel čas pro rozloučení a silný potlesk. Diváci děkují panu profesorovi. Ten se uklání, nejdřív směrem k projektoru, potom k publiku. Srazí podpatky, malý obrat a odchod je perfektní. Pozemšťané jej následují. Světla pohasínají, dveře se uzavírají. Přízrak z jiného světa je ponechán ve své tmavé sluji až do příštího dne, kdy se světla opět rozzáří a před jinou skupinou žasnoucích pozemšťanů svedou pan profesor a projektor svůj další kosmický souboj.

(Charles Hagar, Planetarium Institute of San Francisco State University. The Pointer, June 1969.
Překlad: Zdeněk Pokorný)